

Облікова картка дисертації

I. Загальні відомості

Державний обліковий номер: 0826U002663

Особливі позначки: відкрита

Дата реєстрації: 19-06-2026

Статус: Захищена

Реквізити наказу МОН / наказу закладу:

II. Відомості про здобувача

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Долженко Світлана Георгіївна

2. Svitlana H. Dolzhenko

Кваліфікація:

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0001-7407-5388

Вид дисертації: доктор філософії

Аспірантура/Докторантура: так

Шифр наукової спеціальності: 016

Назва наукової спеціальності: Спеціальна освіта

Галузь / галузі знань: освіта

Освітньо-наукова програма зі спеціальності: Спеціальна педагогіка

Дата захисту: 23-06-2026

Спеціальність за освітою: Корекційна освіта

Місце роботи здобувача: ТОВ "Академія сучасної освіти"

Код за ЄДРПОУ: 38005272

Місцезнаходження: Київ, 02160, Україна

Форма власності:

Сфера управління:

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

III. Відомості про організацію, де відбувся захист

Шифр спеціалізованої вченої ради (разової спеціалізованої вченої ради): PhD 14009

Повне найменування юридичної особи: Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка Національної академії педагогічних наук України

Код за ЄДРПОУ: 21560861

Місцезнаходження: вул. М. Берлинського, Київ, 04060, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Національна академія педагогічних наук України

Ідентифікатор ROR:

IV. Відомості про підприємство, установу, організацію, в якій було виконано дисертацію

Повне найменування юридичної особи: Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка Національної академії педагогічних наук України

Код за ЄДРПОУ: 21560861

Місцезнаходження: вул. М. Берлинського, Київ, 04060, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Національна академія педагогічних наук України

Ідентифікатор ROR:

V. Відомості про дисертацію

Мова дисертації: Українська

Коди тематичних рубрик: 14.29.29

Тема дисертації:

1. Формування усного мовлення дітей старшого дошкільного віку з темпо-ритмічними труднощами
2. Formation of oral speech of older preschool children with tempo-rhythmic difficulties

Реферат/анотація:

1. У дисертаційній роботі вперше науково вирішено проблему формування усного мовлення дітей старшого дошкільного віку з темпо-ритмічними труднощами. Актуальність дослідження визначеної теми обумовлена зростаючою кількістю виникаючих у дітей мовленнєвих темпо-ритмічних труднощів, що зумовлено впливом тривалого стресу, частими бурхливими сплесками психоемоційного напруження дошкільників, спричинених воєнними діями на території нашої держави, що, своєю чергою, породжує виникнення або загострення заїкання. Реорганізація закладів дошкільної освіти компенсуючого типу для дітей з мовленнєвими труднощами, зокрема темпо-ритмічними, повна наразі відсутність логопедичних груп для дошкільників із заїканням створили соціальний колапс у вигляді виниклої дилеми: збільшення кількості дошкільників з темпо-ритмічними труднощами та фактичний дефіцит надання їм якісних освітніх послуг. За даними МОЗ України серед темпо-ритмічних труднощів ключове місце посідає заїкання, адже саме цей

розлад не лише має складну багатфакторну етіологію, але й поєднує мовленнєві, психологічні й соціальні аспекти розвитку дитячої особистості в старшому дошкільному віці як інтенсивному сензитивному періоді психомовленнєвого, комунікативного розвитку, підготовчому періоді до шкільного навчання. В старшому дошкільному віці спостерігається підвищена мовленнєва та емоційна чутливість, котра може призводити до посилення заїкання у дітей у стресових ситуаціях або в умовах підвищеного мовленнєвого навантаження, розвитку вторинних емоційних реакцій, зокрема невпевненості, страху перед спілкуванням, уникнення мовленнєвих ситуацій та породжувати виникнення рухового, когнітивного і загального мовленнєвого дефіциту. Все вищезазначене актуалізує необхідність розроблення інтегративної функціонально-системної методики корекції заїкання із залученням різнопрофільних фахівців. Дослідження механізмів виникнення та розвитку заїкання у дітей старшого дошкільного віку є важливим для формування науково обґрунтованих підходів до організації та надання ефективної логопедичної допомоги, таких, котрі б враховували як нейрофізіологічні, так і психолінгвістичні аспекти мовленнєвого розвитку. З цією метою у констатувальному дослідженні нами запропоновано пріоритетні напрями логопсиходіагностичної роботи, структура методики якої включала шість взаємопов'язаних блоків: 1. Нейропсихологічний блок був спрямований на вивчення моторних функцій, просторової орієнтації, міжпівкульної взаємодії, довільної регуляції діяльності. 2. Просодичний блок мав на меті обстеження стану сформованості темпу, ритму, інтонації. 3. Фонетико-фонематичний блок передбачав обстеження звуковимови, фонематичних процесів. 4. Лексико-граматичний блок включав обстеження словникового запасу, граматичної правильності мовлення, навичок словотворення та словозміни. 5. Блок зв'язного мовлення був спрямований на вивчення умінь будувати логічні, послідовні, граматично правильні висловлювання. 6. Психокорекційний блок передбачав діагностику, спрямовану на виявлення наявності у старших дошкільників із заїканням логофобій, рівня самооцінки, емоційно-вольової сфери та комунікативних навичок. Для проведення якісного та кількісного аналізу результатів діагностики, було розроблено комплексну систему критеріїв, показників і рівнів оцінювання, що охоплює всі істотні аспекти психомовленнєвого розвитку дитини з заїканням. У структурі аналізу досліджуваного явища первинними виступають критерії оцінювання, оскільки вони відображають сутнісні характеристики феномену та визначають напрями його аналізу. Показники є індикаторами прояву кожного критерію. Рівні характеризують ступінь інтенсивності прояву визначених показників і дають змогу встановити міру сформованості досліджуваної якості.

2. For the first time, the dissertation research provides a scientific solution to the problem of developing oral speech in senior preschool children with tempo-rhythmic speech difficulties. The relevance of the chosen topic is обусловед by the growing number of children experiencing speech tempo-rhythmic disorders, which are associated with the effects of prolonged stress and frequent intense psycho-emotional strain among preschoolers caused by the ongoing military actions in our country. These factors, in turn, contribute to the emergence or exacerbation of stuttering. The reorganization of compensatory preschool educational institutions for children with speech difficulties, including tempo-rhythmic disorders, as well as the current complete absence of speech therapy groups for preschool children who stutter, has created a social challenge characterized by a dilemma: an increasing number of preschoolers with tempo-rhythmic difficulties alongside an actual shortage of high-quality educational and therapeutic services available to them. According to the Ministry of Health of Ukraine, stuttering occupies a central place among tempo-rhythmic speech disorders, as this condition not only has a complex multifactorial etiology but also encompasses speech, psychological, and social aspects of personality development in senior preschool age. This developmental stage represents an intensive sensitive period for psycholinguistic and communicative growth and serves as a preparatory phase for formal schooling. Senior preschool children demonstrate heightened speech and emotional sensitivity, which may intensify stuttering in stressful situations or under conditions of increased speech demands. It may also lead to the development of secondary emotional reactions, including insecurity, fear of communication, avoidance of speech situations, and the emergence of motor, cognitive, and general speech deficits. These considerations highlight the necessity of developing an integrative functional-systemic methodology for stuttering intervention involving multidisciplinary specialists. Investigating the mechanisms underlying the onset and development of stuttering in senior preschool children is

essential for establishing scientifically grounded approaches to the organization and provision of effective speech therapy services that take into account both neurophysiological and psycholinguistic aspects of speech development. To this end, the diagnostic stage of the study proposed priority directions for logopsychological assessment, the methodology of which included six interrelated components: 1. The neuropsychological component was aimed at examining motor functions, spatial orientation, interhemispheric interaction, and voluntary regulation of activity. 2. The prosodic component focused on assessing the development of speech tempo, rhythm, and intonation. 3. The phonetic-phonemic component involved evaluating speech sound production and phonemic processing skills. 4. The lexical-grammatical component included assessment of vocabulary development, grammatical accuracy of speech, and word formation and inflection skills. 5. The coherent speech component was directed toward studying the ability to construct logical, sequential, and grammatically correct utterances. 6. The psychocorrective component involved diagnostic procedures aimed at identifying logophobia, assessing self-esteem, evaluating the emotional-volitional sphere, and examining communicative skills in senior preschool children who stutter. To conduct both qualitative and quantitative analyses of the diagnostic results, a comprehensive system of criteria, indicators, and assessment levels was developed, encompassing all essential aspects of the psycho-speech development of a child who stutters. Within the analytical framework of the studied phenomenon, assessment criteria serve as the primary elements, as they reflect the essential characteristics of the phenomenon and determine the directions of its analysis. Indicators function as manifestations of each criterion. Assessment levels characterize the degree of intensity with which the indicators are expressed and make it possible to determine the extent to which the studied quality has been developed.

Державний реєстраційний номер ДіР:

Пріоритетний напрям розвитку науки і техніки: Науки про життя, нові технології профілактики та лікування найпоширеніших захворювань

Стратегічний пріоритетний напрям інноваційної діяльності: Не застосовується

Підсумки дослідження: Нове вирішення актуального наукового завдання

Публікації:

- Рібцун Ю. В., Долженко С. Г. До проблеми етіології заїкання: історичний аспект. Вісник Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка. 2020. Вип. 6 (162). С. 41–47. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.3730768>. URL: https://www.researchgate.net/publication/386567840_Do_problemi_etiologii_zaikanna_istoricnij_aspekt
- Рібцун Ю., Долженко С. Заїкання у дітей: питання етіології у світлі зарубіжних досліджень. Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови. 2024. № 25. С. 219–232. DOI: <https://doi.org/10.33189/epsn.v2i25>. URL: https://ojs.csnukr.in.ua/index.php/Exceptional_child/issue/view/12
- Долженко С. Г., Адам А. Е., Цегельник Т. М., Мантуленко М. А., Ільченко О. В. Логопедичні технології подолання заїкання у дошкільному і шкільному віці. Інноваційна педагогіка. 2025. № 80 (2). С. 41–46. DOI: <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2025/80.2.7>. URL: http://innovpedagogy.od.ua/archives/2025/80/part_2/9.pdf
- Долженко С., Горбатюк О., Соколова Г., Галущенко В. Взаємодія фахівців: стратегії підтримки дітей із заїканням. Наукові праці Міжрегіональної академії управління персоналом. Педагогічні науки. 2025. № 2 (65). С. 29–35. DOI: <https://doi.org/10.32689/maup.ped.2025.2.5>. URL: <https://journals.maup.com.ua/index.php/pedagogy/article/view/4859> (дата звернення: 30.01.2026).
- Рібцун Ю. В., Долженко С. Г. Науково-теоретичні аспекти логодіагностики осіб із заїканням. Особлива дитина. 2026. № 4 (120). С. 112–126. DOI: <https://doi.org/10.33189/ectu.v120i4.291>. URL: https://ojs.csnukr.in.ua/index.php/Exceptional_child/article/view/291

- Долженко С. Г., Литвин І. М., Бистранівська О. С., Лоб О. В. Організація освітнього та корекційно-розвивального процесу дітей із заїканням. Інноваційна педагогіка. 2025. № 87. С. 104–109. DOI: <https://doi.org/10.32782/ip/87.20>. URL: <http://innovpedagogy.od.ua/vip87>
- Долженко С. Г. Інтегративна оцінка мовленнєвого розвитку дітей старшого дошкільного віку із заїканням: нейрофізіологічний, мовленнєвий та когнітивний виміри. Перспективи та інновації науки. 2026. № 1 (59). С. 639–651. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2026-1\(59\)-639-651](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2026-1(59)-639-651). URL: <https://perspectives.pp.ua/index.php/pis/article/view/35829/35820>
- Долженко С. Г., Рібцун Ю. В. Концептуальні засади вивчення мовленнєвої діяльності з позицій психолінгвістичного підходу. Особлива дитина. 2020. № 2. С. 74–80. DOI: <https://doi.org/10.33189/ectu.v98i2.64>. URL: https://ojs.csnukr.in.ua/index.php/Exceptional_child/issue/view/12
- Долженко С. Г. До проблеми вивчення різних видів уваги дітей старшого дошкільного віку із темпоритмічними труднощами. Освіта без бар'єрів: євроінтеграційні виміри: матеріали XI Міжнародного конгресу зі спеціальної педагогіки та психології (23–24 жовт. 2025 р.). 2025. С. 90–94. URL: <https://ispukr.org.ua/?p=14142>
- Рібцун Ю. В., Долженко С. Г. Співпраця різнопрофільних фахівців у корекційно-розвивальній роботі з дітьми із заїканням: реалізація логопсихосинергетичного підходу. Грааль науки. 2026. № 2 (62). С. 1213–1236. URL: <https://archive.journal-grail.science/index.php/2710-3056/issue/view/20.02.2026>
- Долженко С. Г. Критерії та показники оцінювання ефективності формування усного мовлення дітей старшого дошкільного віку із заїканням. Особлива дитина: навчання і виховання. 2026. № 1 (121). С. 23–45. DOI: <https://doi.org/10.33189/ectu.v121i1.307>. URL: https://ojs.csnukr.in.ua/index.php/Exceptional_child/article/view/307

Наукова (науково-технічна) продукція: дисертація

Соціально-економічна спрямованість: наукове вирішення проблеми формування усного мовлення дітей старшого дошкільного віку з темпо-ритмічними труднощами

Охоронні документи на ОПВ:

Впровадження результатів дисертації: Впроваджено

Зв'язок з науковими темами: 0124U000494 0218U001341 0118U003352

VI. Відомості про наукового керівника/керівників (консультанта)

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Шевченко Володимир Миколайович
2. Volodymyr M. Shevchenko

Кваліфікація: д.пед.н., старший науковий співробітник, 13.00.03

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-0119-3206

Додаткова інформація: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/P-8760-2016>;
<https://scholar.google.com.ua/citations?user=hqsuHUUAAAAJ&hl=ru>

Повне найменування юридичної особи: Український державний університет імені Михайла Драгоманова

Код за ЄДРПОУ: 44807628

Місцезнаходження: вул. Пирогова, Київ, 01601, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

VII. Відомості про офіційних опонентів та рецензентів

Офіційні опоненти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Косенко Юрій Миколайович
2. Yurii M. Kosenko

Кваліфікація: к. пед. н., доцент, 13.00.03

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-2723-2031

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка

Код за ЄДРПОУ: 02125510

Місцезнаходження: вул. Роменська, Суми, Сумський р-н., 40002, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Хомик Тетяна Василівна
2. Tetiana V. Khomyk

Кваліфікація: к. пед. н., 13.00.03

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-4566-0681

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Київський столичний університет імені Бориса Грінченка

Код за ЄДРПОУ: 45307965

Місцезнаходження: вул. Бульварно-Кудрявська, Київ, 04053, Україна

Форма власності: Комунальна

Сфера управління: Держадміністрація

Ідентифікатор ROR:

Рецензенти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Данілавічюте Еляна Анатоліївна

2. Danilavichiutie Eliana A.

Кваліфікація: к. пед. н., старший науковий співробітник, 13.00.03

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка Національної академії педагогічних наук України

Код за ЄДРПОУ: 21560861

Місцезнаходження: вул. М. Берлинського, Київ, 04060, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Національна академія педагогічних наук України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Ярмола Наталія Анатоліївна

2. Nataliia A. Yarmola

Кваліфікація: к. пед. н., с.д., 13.00.03

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0001-9374-5543

Додаткова інформація: <https://scholar.google.com.ua/citations?user=cxh8FVkJAAAAJ&hl=ru>

Повне найменування юридичної особи: Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка Національної академії педагогічних наук України

Код за ЄДРПОУ: 21560861

Місцезнаходження: вул. М. Берлинського, Київ, 04060, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Національна академія педагогічних наук України

Ідентифікатор ROR:

VIII. Заключні відомості

Власне Прізвище Ім'я По-батькові
голови ради

Омельченко Ірина Миколаївна

Власне Прізвище Ім'я По-батькові
головуючого на засіданні

Омельченко Ірина Миколаївна

Відповідальний за підготовку
облікових документів

Баташева Наталія Іванівна

Реєстратор

Юрченко Тетяна Анатоліївна

**Керівник відділу УкрІНТЕІ, що є
відповідальним за реєстрацію наукової
діяльності**

Юрченко Тетяна Анатоліївна